

ქრისტიანულ-არქეოლოგიური

1/2008

ძიებანი

ილია ჭავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და კულტურის კვლევების
ფაკულტეტი
ქრისტიანულ-არქეოლოგიური კვლევის ცენტრი

Ilia Chavchavadze State University
Faculty of Humanities and Cultural Studies
Center of Studies in Christian Archeology

ქრისტიანულ-არქეოლოგიური ძიებანი

I

Studies in Christian Archeology

I

უკ 050 (479.22)

ქ - 731

მთავარი რედაქტორი
ექვთიმე კოჭლამაზაშვილი

Editor-in-Chief
Tamaz (Euthymios) Kochlamazashvili

სარედაქციო საბჭო:

Editorial Board

ნინო აბაკელია

Nino Abakelia

ქეთევან ბეზარაშვილი

Ketevan Bezarashvili

პაატა ბუხრაშვილი

Paata Bukhrashvili

ნინო დობორჯინიძე

Nino Doborjginidze

ტინა დოლიძე

Tina Dolidze

ნელი მახარაძე

Nely Makharadze

თამარ მესხი

Tamara Meskhi

ნინო ჭიჭინაძე

Nino Chichinadze

ილია ჭავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქრისტიანულ-არქეოლოგიური კვლევის ცენტრი
თბილისი, ქ. ჩოლოყაშვილის ქ. № 3, II სართ. ოთ. 207
ტელ. 893 32 79 52; 899 46 04 61
christian_archeology@iliauni.edu.ge

დიზაინი: გიორგი ბაგრატიონი
დაიბეჭდა გიორგი მაზანაშვილის შეწევნით

ISSN 1512 - 1879

ქრისტიანულ-არქეოლოგიური ძიებანი

1 / 2008

ქრისტიანულ-არქეოლოგიური კვლევის ცენტრისა
და მისი პერიოდული გამოცემის შესახებ 6

დოკმატურ-საღმრთისმეტყველო ლიტერატურა

ექვთიმე კოჭლამაზაშვილი
წმიდა გრიგოლ ნოსელის „დიდი კატეხეზური სიტყვის“
ძველი ქართული თარგმანი 7
ტექსტი 71
ლექსიკონი 155

ჰომილეტიკა

მალხაზ კობიაშვილი
წმიდა გრიგოლ ნოსელის
„შესხამა წმიდისა და დიდისა ბასილის“
და მისი ძველი ქართული თარგმანი 205
ტექსტი 206

ლიტურგიკა

ლილი ხევსურიანი
„ზატიკის“ ორი ძველი ქართული რედაქცია 223

ექვთიმე კოჭლამაზაშვილი
წინდობისა და ქორწილის საეკლესიო რიტუალი
უძველეს ქართულ „კურთხევათა“ კრებულებში 349

ქრისტიანული პედაგოგიკა

ქეთევან ბეზარაშვილი
ზოგადი განათლება ბიზანტიაში:
ჰერმენევტიკული გრამატიკისა და ლექსთწყობის
ზოგიერთი განმარტებისათვის
ბიზანტიურ და ქართულ წერილობით წყაროებში 370

საქართველოს ეკლესიის ისტორია

დავით ჯაფარიძე

არქიმანდრიტ ტარასი ალექსი-მესხიშვილის
ცხოვრება და მოღვაწეობა 415

ნუგზარ პაპუაშვილი

კორნელი კეკელიძე პირველ საეკლესიო კრებაზე
და ამ კრების ორი კანონიკური დოკუმენტის
ატრიბუციის საკითხი 427

ქრისტიანობა და ეთნოლოგია

ნინო ღამბაშიძე

მცხეთის ჯვარი და საქართველოს გაქრისტიანების
სამი ეტაპი 449

ქრისტიანული ხელოვნება

ნინო ჭიჭინაძე

წმ. ნიკოლოზის ხატი
სვანეთის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმიდან 465

ABSTRACTS

TAMAZ (EUTHYMIOS) KOCHLAMAZASHVILI

Oratio Catechetica Magna by Gregory of Nyssa
and Its Old Georgian Translation 484

MALKHAZ KOBIAASHVILI The Old Georgian Translation
of Saint Gregory of Nyssa's

In Basilium Fratrem 488

LILI KHEVSURIANI Two Old Georgian Versions

of the Pentekostarion 488

TAMAZ (EUTHYMIOS) KOCHLAMAZASHVILI

The Ecclesiastical Rite of Betrothal and Wedding
in the Earliest Georgian Euchologion 491

KETEVAN BEZARASHVILI General Education in Byzantium:

On Some Definitions of Hermeneutic Grammar and
Versification in Byzantine and Georgian Literary Sources 492

DAVID JAPARIDZE The Life and Activities

of Archimandrite Taras Aleksī-Meskhishvili	493
NUGZAR PAPUASHVILI Korneli Kekelidze at the First Church Council and the Question of Attribution of Two Canonical Documents of the Council	493
NINO GHAMBASHIDZE The Cross of Mtskheta and Three Stages of Spreading Christianity in Georgia	494
NINO CHICHINADZE St. Nicholas Icon from Historical-Ethnographical Museum of Svaneti	495

ყლის პირველ გვერდზე –
 წმ. ნიკოლოზის ხატი (XII ს. II ნახ.)
 სვანეთის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმში

წმ. გრიგოლ ნოსელის
„დიდი კატექეტური სიტყვა“
და მისი ძველი ქართული თარგმანი

პატრისტიკული ლიტერატურის უმნიშვნელოვანეს ძეგლთა შორის, რომლებშიც ქრისტიანული საღმრთისმეტყველო მოძღვრება სისტემური სახითაა ჩამოყალიბებული, ერთ-ერთი უპირველესია (ქრონოლოგიურადაც და ღირებულებითაც) წმ. გრიგოლ ნოსელის (+ 394) „დიდი კატექეტური (მოძღვრებითი) სიტყვა“ — *Ἄσγιος κατηχητικὸς ὁ μέγας* (*Oratio catechetica magna*).¹

ეს არაა კატეხიზმო თანამედროვე გაგებით, ე. ი. მარტივად გადმოცემა ქრისტიანული დოგმატისა (სულხან-საბას სიტყვით — „პირველად სასწავლი ყრმათაჲ“), არამედ — ღრმა ნაშრომი, გამიზნული მაღალინტელექტური და განსწავლული მკითხველისათვის, მათ შორის — ქრისტიანობის მქადაგებელ მოძღვართათვის, რომელთაც ავტორი სთავაზობს მეთოდურ მითითებებს ქრისტიანობის უარყოფელთა (ათეისტთა, წარმართთა, ჰურიათა და ერეტიკოსთა) კრიტიკული შენიშვნებისა და ბრალდებების დასარღვევად. ამისათვის 40 თავისაგან შედგენილი თხზულების თითქმის ყოველი თავის დასაწყისში მოყვანილია ამ უარყოფელთა სავარაუდო შეპასუხებანი ქრისტიანობის უმთავრესი დოგმატების საწინააღმდეგოდ, და შემდეგ კი — მათი საფუძვლიანი კრიტიკა. ავტორი ცდილობს, დაამტკიცოს, რომ ქრისტიანული მოძღვრება, თავისი ორთოდოქსული ფორმულირებით, შესაძლებელია, მიღებულ იქნეს კაცობრივი გონებითაც, თუ იგი მიუკერძოებლად დაემორჩილება გაცხადებულ ჭეშმარიტებათა

1 ქრონოლოგიურად მას წინ უსწრებს ასეთივე ხასიათის ნაშრომი ორიგენე ალექსანდრიელისა — „საწყისთათვის“ (*Περὶ ἀρχῶν*).